

Crònica de l'estada a GUATEMALA l'estiu de 2013

Ensenyants Solidaris

Gràcies a les gestions fetes amb representants de l'editorial

Santillana, un dels projectes que s'ha posat en marxa ha estat el de les **biblioteques d'aula per a centres escolars de Guatemala**, per a les escoles de dotze comunitats, així com també el transport del material per a aquestes. A l'acord també es va concretar la realització d'un curs de formació per als docents perquè puguin treure el màxim profit del material lliurat.

Es va parlar de la possibilitat d'instal·lar un punt de trobada de formació a distància. En ell es disposaria de tres o quatre ordinadors amb connexió a internet perquè el professorat pogués descarregar-se el material

dels cursos que impartien de franc Ensenyants Solidaris, STEI Intersindical i STEPV-iv. En una reunió mantinguda amb la responsable de formació contínua de la Universidad de San Carlos, es va arribar a un principi d'acord pel qual aquests cursos serien validats per la universitat.

També es va mantenir contacte amb una de les fundadores de la **Coordinadora Nacional de Vídues de Guatemala (CONAVIGUA)**, Rosalina Tuyuc; una trobada molt profitosa que va servir per intercanviar informació sobre la situació que travessa el país, el treball de l'organització i els seus plans de futur, o al voltant del judici de Ríos Montt, que va ser condemnat per genocidi.

Es va informar de tot treball de recolzament que **CONAVIGUA** presta a les

dones que han sofert pèrdues en el conflicte armat intern que va dessagnar Guatemala. Ara mateix, juga un paper molt destacat a l'hora de presentar davant els tribunals els responsables del genocidi.

Una de les preocupacions de **CONAVIGUA** és l'**atac al territori** per part del Govern i de les multinacionals; un fet que suposa el desplaçament

de moltes comunitats, a més de la destrucció dels recursos naturals i del paisatge. Un exemple d'això és un projecte de l'empresa hidroelèctrica Entrevías que afecta sis comunitats i un riu sagrat. La lluita de les dones contra aquest projecte és molt important.

Un altre dels problemes actuals amb què es troben és la **reducció de les partides**

destinades a cooperació per al desenvolupament, pel fet que moltes agències i ONGD tanquen les seves oficines a Guatemala i abandonen el país a causa de la crisi. Aquesta fugida té a veure també amb les pressions que reben del Govern guatemaltec que veu la cooperació com una intromissió en la política interna.

Guatemala sofreix una pobresa extrema, amb la desocupació de moltes dones, amb explotació dels menors i desnutrició infantil, amb una pèssima situació de la sanitat i l'educació... Un escenari molt difícil que s'encara, des de **CONAVIGUA** i altres organitzacions populars, amb l'impuls de processos i projectes d'organització de les dones.

Una de les grans preocupacions de l'entitat són els **femicidis**, ja que aquests són, al seu parer, una de les xacres més grans de la societat de Guatemala. Des del seu punt de vista, no existeix una preocupació ni social ni governamental per engegar els mecanismes necessaris per a resoldre aquesta situació. A més, la justícia no els resol, la magistratura és molt racista i conservadora, i els agressors gairebé sempre queden

impunes.

Malgrat tot, hi ha un element d'optimisme a causa de la **sentència que condemna Ríos Montt per genocida**. Un veredict històric, que el condemnà a 80 anys de presó, malgrat que estigui suspès. Una sentència esperada des de fa 50 anys. Ara bé, encara queda molt camí en el reconeixement de les víctimes i sobretot de les vídues del conflicte armat intern.

Una altra trobada va ser amb la **Unión Nacional de Mujeres de Guatemala, la UNAMG**, en què es va abordar la situació de la dona al país, la violència de gènere, la situació de la cooperació internacional en el moment de crisi a Europa i, d'una manera especial, a l'Estat espanyol. Aquell mateix matí, Ensenyants Solidaris i la UNAMG signarem un conveni de cooperació per a desenvolupar, durant els propers dos anys, el projecte "Enfortiment de la formació política de les

dones per a l'exercici de la ciutadania".

Així mateix vàrem tenir un intercanvi d'opinions amb Carlos Fuentes, del **Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament de Guatemala, l'STEG**. Aquesta trobada ens va permetre aprofundir en la reforma educativa impulsada pel Govern guatemaltec, conèixer el fenomen de la desaparició de les Escoles Normals i les mobilitzacions dels estudiants contra aquesta mesura, la situació del professorat, els projectes de formació i la carrera professional, així com també sobre les línies d'acció que s'ha proposat l'STEG en el procés de diàleg i negociació amb l'anterior i amb l'actual Govern del país.

L'STEI, Ensenyants Solidaris i l'STEPV-iv també ens vàrem reunir amb una delegació del **Frente Nacional de Lucha (FNL)**, encapçalada pel seu secretari general Luis Lara. L'FNL mostrarà la seva preocupació per la repressió que pateixen els seus dirigents i afiliats, ja que Guatemala és un dels països més perillosos tant per a l'activisme sindical com per al social. Nou persones de l'FNL han estat assassinades en els últims temps.

D'altra banda, segons ens informà l'FNL, les polítiques neoliberals espolien el país, la classe treballadora i els sectors socials més desfavorits. I és perquè les multinacionals, amb el beneplàcit del Govern, fan el que volen en el terreny laboral i també en el social.

Amb l'**Associació d'Educadors Nord-occidentals, AEN**, de l'Ixcán, es varen mantenir diferents trobades mentre aprofitàvem la presència de part de la seva Junta Directiva a la capital de Guatemala, per a participar en el Seminari In-

ternacional i la trobada de socis locals de l'STEI i de les ONGD.

Es va analitzar el desenvolupament dels projectes d'Horts familiars que va acabar a finals de l'any 2012, i el projecte que actualment es manté, durant l'any 2013, per a recolzar 13 escoles de l'ixcán amb horts escolars. Aquest projecte compta amb el suport de les escoles i els instituts de les Illes Balears.

També analitzarem el desenvolupament del projecte "Educar amb sentit crític", que té el suport de l'Ajuntament de Palma.

LA PUYA, UNA POBLACIÓ EN LLUITA PER LA SEVA DIGNITAT

La Puya és el nom que té el lloc on estan acampats des de fa mesos gent de diversos pobles dels municipis de San Pedro Ayampuc i San José El Golfo. Per torns, conviuen de dia i de nit, de manera pacífica, mentre fan resistència a un gran projecte d'extracció d'or i plata que l'empresa Exmigua va iniciar sense que els pobladors de la

zona ho sabessin, amb el suport d'autoritats corruptes i d'empresaris sense escrúpols.

La resistència pacífica de La Puya ens ensenya el camí d'una nova forma de lluita contra la mineria a Guatemala, i trenca amb la lògica de la violència que mobilitza centenars de policies per tal d'acovardir i

violentar la dignitat de tot un poble que ha dit no al projecte extractiu miner.

Durant la tarda del 24 de juny, una delegació d'Ensenyants Solidaris, de l'STEI Intersindical de les Illes Balears i de l'STEPV-iv vàrem ser presents a La Puya per a mostrar-los la nostra solidaritat i suport. La visita va coincidir amb diferents actuacions i intervencions de solidaritat amb la lluita de moltes comunitats guatemalteques.

Les persones congregades es mostraren molt satisfetes per la nostra presència, ens varen demanar que els ajudàssim a difondre la seva lluita més enllà de Guatemala.

Nosaltres els agraïrem la seva amabilitat, i ens hem compromès a traslladar, a tots els àmbits on tenim incidència, la seva resistència pacífica. Pocs dies després de la nostra tornada a l'Estat espanyol, ens informaren que dos homes muntats a un motocicleta havien assassinat per l'esquena Santos Fidel Ajau Suret, de 54 anys, amb qui havíem compartit

opinions i moments d'emoció mentre comentàvem com era de lloable la seva lluita.

A Nebaj, al departament de Quiché, va tenir lloc un seminari sobre "Formació Docent amb sentit crític". Aquest havia estat organitzat per l'Asociación de Educadores Noroccidental (AEN), l'Asociación de Educadores Populares Reasentados del Quiché (AEPREQ), l'STEI i l'STEPV. Una trentena de docents participaren en activitats en què es va tractar l'educació i la globalització, les reformes educatives o la crisi econòmica.

Moltes poblacions indígenes de Guatemala viuen de l'agricultura, el comerç i les fires setmanals. Però els **efectes de la globalització** fa anys que són molt evidents a tot arreu: abandonament del vestit tradicional; presència als mercats de productes de les multinacionals; sales de videojocs; desenes d'esglésies de diferents confessions que pretenen controlar el malestar social i barrar el pas de les respostes socials a les

desigualtats existents, mentre contraresten el treball de les organitzacions populars.

A la ciutat de Nahualá assistírem a la clausura del **projecte d'alfabetització de dones** impulsat per l'STEI Intersindical, el Fons Mallorquí i la **Coordinadora Indígena para el Desarrollo Integral (COINDI)**. Seixanta dones de totes les edats i de diverses comunitats de la zona havien participat en aquesta activitat. Va ser un acte lúdic i reivindicatiu al mateix temps. Va ser molt emotiu escoltar les seves intervencions, en què reclamaven el fet de ser dones indígenes, els drets de les seves comunitats i l'augment de la seva autoestima en haver iniciat el camí de l'aprenentatge a llegir i a escriure. Algunes havien estat capaces d'escriure, per primera vegada, el seu nom!!

La reunió amb l'**Asociación por los Derechos Humanos de Guatemala (ADEHGUA)** va tenir lloc a la seva seu, a Mazatenango. Aquesta entitat treballa a més de 25 comunitats, en les quals

dóna suport a projectes de formació centrats en quatre eixos temàtics: formació social, política i productiva de la dona; salut preventiva; formació i actualització pedagògica, i lideratge social.

La relació entre aquesta associació per als drets humans de Guatemala i les comunitats arrenca l'any 2000, amb el suport de mestres integrants de l'STEI Intersindical i de l'ONGD Ensenyants Solidaris; encara que el personal d'ADEHGUA, mitjançant altres activitats,

havia entrat en contacte amb aquestes entitats temps enrere, és a dir, durant els seus inicis.

Una altra de les darreres activitats realitzades va ser una **Jornada de Cooperació per al Desenvolupament**, que va servir per a reflexionar i analitzar amb persones i socis locals de Guatemala, El Salvador i Hondures sobre els 20 anys de feina que han fet l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris en aquests països. Aquesta jornada va comptar amb l'assistència d'un centenar de persones

de distintes organitzacions com CONAVIGUA, ADEHGUA, COINDI, STEG, AEN, SEFCA, la Fundació Rigoberta Menchú, UNAMG...

Un dels temes recurrents va ser la necessitat de **canviar el model de cooperació davant la crisi que sofreix Europa**, que ha suposat la disminució o, en els casos més extrems, la desaparició de les partides destinades a la cooperació i al desenvolupament. En aquest sentit, Carlos Aldana, catedràtic de pedagogia de la Universidad de San Carlos va ressaltar la singularitat dels projectes de cooperació d'Ensenyants Solidaris i l'STEI; per una banda, per la conjunció del món de la docència i dels distints sectors socials, i per l'altra, perquè són iniciatives que tenen una continuïtat des de l'inici fins al final. També es parlà de la necessitat de repensar de quina manera es pot continuar la tasca a partir de la nova realitat, sense que aquesta afecti els objectius que es pretenen assolir, ni tampoc que suposi plegar-se als interessos governamentals o multinacionals. Pel que fa aquest punt, es varen aportar noves propostes i idees per a dur-ho a terme.

Un altre dels elements que es va valorar va ser el **total i absolut respecte per part de Ensenyants Solidaris i l'STEI Intersindical a l'autonomia dels socis locals**. Un aspecte cabdal, ja que la cooperació s'ha basat sempre en la total confiança econòmica i política, així com també en l'estricta tracte d'igualtat entre aquestes entitats de les Illes Balears i els nostres companys del continent americà. I és que algunes agències i ONGD fan feina com si es tractàs d'una neocolonització, amb l'ús de l'aportació de recursos. ■